

Thuisloosheid kan worden omschreven als een toestand van persoonlijke en maatschappelijke kwetsbaarheid, waarin iemand terechtkomt als gevolg van een kort- of langdurend aftakelingsproces. De thuisloosheid uit zich in het ontbreken van een vaste woonst, vast werk, bestaansmiddelen en relationele verbanden, waardoor de thuisloze zich niet verder zelfstandig kan handhaven.(J.Gaublomme)

“Mensen willen niet zozeer be-grepen, maar aangeraakt worden”(voorstelling Albatros-De Schutting)

Pleidooi voor thuislozenzorg in 2007

- **Eerst een terugblik**

Bij het begin van de jaren '80 werd de thuislozenzorg stevig ter hand genomen door de Vereniging Der Vlaamse Onthaalhuizen (VDVO), gegroeid uit VDO (Vereniging der Onthaalhuizen). Kleinschaligheid werd voorop gesteld als één van de voorwaarden voor een nabije hulpverlening.

De thuislozenzorg kwam, van onder de vleugels van het Ministerie van Justitie, terecht bij het Ministerie van Welzijn, en kon een eigen koers beginnen te varen.

Onder de stuwende kracht van het VDVO, deskundig gecoacht en bezielde door Chris Coenegrachts en een enthousiast team, werd er gewerkt aan een kaderreglementering voor de verschillende werksoorten in de thuislozenzorg. **Prioriteit was een kwalitatieve hulpverlening op maat waarin de thuisloze medemens centraal stond.**

Dit creëerde een grote dynamiek in de sector en verschillende werksoorten kregen duidelijker vorm. Er werd ingegaan op nieuwe noden of veranderende maatschappelijke situaties (o.a. afschaffen van de wet op landloperij)

Dank zij de federatie was er een voortdurende maatschappelijke aandacht voor een verbetering van de leefomstandigheden van de thuislozen. (Vb: De ondraaglijke lichtheid van het bestaansminimum, ontstaan van beschut wonen en begeleid zelfstandig wonen, straathoekwerk e.a.).

VDVO werd Thuislozenzorg Vlaanderen. Jan Goublomme nam de fakkel over van Chris Coenegrachts. Als een rode draad ijverde de federatie voor een verbetering van de werkomstandigheden van de thuislozenwerkers en hun organisaties o.a. door een streven naar 100% loonsubsidiëring en het verwerven van werkingssubsidies. Het doel was de kwaliteit van de thuislozenzorg te versterken.

Dit streven gebeurde in overleg met de bevoegde overheid en werd zonodig met acties ondersteund (nacht der thuislozenzorg, DAC-manifestatie, het verkrijgen van 'werkdrukverlichters' e.a.)

Op vijftien jaar was de thuislozenzorg geëvolueerd van een eerder caritatieve zorg naar een kwalitatieve emancipatorische hulpverlening met een enorme dynamiek, opkomend voor de doelgroep en de thuislozenwerkers.

Doelgroepgerichtheid, maatzorgontwikkeling, groepsdynamiek, bemoeizorg, netwerkvorming, trajectbegeleiding, preventie (via beschut wonen): allemaal kwalitatieve werkvormen die ten volle tot ontwikkeling konden komen.

Men kan het belang van een autonome federatie thuislozenzorg niet genoeg benadrukken op het vlak van profilering en bewustmaking van beleid en publieke opinie. Een dergelijke federatie kan voluit en snel voor zijn doelgroep en werkingen opkomen, zonder met vele andere bekommernissen en belangen rekening te moeten houden. Deze dynamiek is nu nog herkenbaar in Brussel en Wallonie met eigen federatie's voor de thuislozenzorg.(A.M.A en Bico-federatie) . In Vlaanderen moeten we deze missen.

- Dan kwamen de fusiegolven...

In '95 kenden we de eerste fusiebeweging. De zogenaamde Polyvalente Centra (caw-voorlopers) werden gevormd in alle regio's door de ambulante werkingen en residentiële thuislozenzorg, toen nog met een cesuur(breuklijn) tussen beiden..

In 1999 – in een tweede fusiegolf – werden de polyvalente centra nogmaals per regio aangespoord of gedwongen om Centra voor Algemeen Welzijnswerk te worden, 27 in totaal op dit moment. De cesuur werd opgeheven.

In een caw zijn de werksoorten omgevormd naar algemene en specifieke opdrachten. De drie kerntaken van een caw zijn: onthaal, begeleiding en preventie en beleidssignaleren. Daarnaast zijn er een aantal specifieke opdrachten zoals justitieel welzijnswerk, thuislozenzorg e.a.)

Ook de “vroegere” federaties uit het welzijnswerk fuseerden en vormden het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk (SAW). Het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk is een ondersteuningscentrum voor medewerkers en verantwoordelijken van de CAW's en een expertisecentrum voor thema's en methodieken die verband houden met het welzijnswerk van de eerste lijn.

Een eerste doel van het SAW was een duidelijke profilering te geven voor de CAW's. De onthaaltaak werd als speerpunt gesteld, gekenmerkt door een individuele aanpak op vraag van de cliënt en dit na een eenvormige intakeprocedure volgens “Baert” (grote en kleine). Dankzij deze procedure zou een zo snel mogelijke uitklaring en oplossing van het individuele probleem moeten volgen.

- De vorm boven de inhoud?

In de huidige visie van een CAW komt een integrale, langdurige begeleiding op maat onder grote spanning. **De thuislozenzorg past niet in deze vraaggerichte snelle hulpverlening, beïnvloed door het heersende economisch marktdenken.**

Er gaan stemmen op om langdurige begeleidingen door te sassen naar een andere sector (gezondheidszorg), het woord thuislozen wordt liefst vervangen door “meervoudig gekwetsten”. Het groepsaspect van residentiële opvang en begeleid wonen wordt als negatief of noodzakelijk kwaad voorgesteld (te confronterend, te controlerend) en dus liefst afgebouwd en vervangen door individuele woonbegeleiding als dé oplossing voor het probleem.

Weg de meerwaarde van samen vakantie te nemen, in groep te feesten, een eigen ontmoetingscentrum aan te bieden, ...). De positieve mogelijkheden van een groepsaanbod in het hervinden van de thuisloze medemens herkent men niet meer.

Deze tendens leidt dan uiteindelijk tot een voor de thuislozenzorg verbijsterend standpunt onlangs verwoord door het SAW:

“Tendensen in residentiële opvangaanbod

Er wordt vastgesteld dat meer en meer CAW's hun residentiële opvangaanbod reconverteren naar een ambulante begeleidingsaanbod (begeleid wonen).

Het SAW stelt dat deze reconversies tot gevolg hebben dat meer mensen kunnen worden begeleid en dat mensen een begeleiding krijgen die meer bij hun noden aansluit. Bovendien worden bepaalde doelgroepen die niet kunnen worden opgevangen in het residentiële opvangaanbod, in het ambulante begeleidingsaanbod niet langer uitgesloten.

Het SAW stelt evenwel de vraag of de pure opvangfunctie (zonder begeleiding) wel een kerntaak is van het AWW. De pure opvangfunctie wordt ook niet gesubsidieerd door de Vlaamse overheid. Deze functie wordt door het OCMW of de cliënt zelf gefinancierd. “

Uiteraard hoort de pure opvangfunctie, met “bed-bad-brood”, niet tot het Algemene Welzijnswerk. Men zou de indruk krijgen dat alle onthaalhuizen en crisisopvangcentra zich daartoe beperken, wat helemaal niet het geval is. Thuislozenzorg gaat verder dan bed- bad - brood. Indien het de bedoeling zou zijn om de werking van onthaalhuizen uit te hollen tot louter deze functies, en de begeleiding door te sassen naar andere, ambulante diensten binnen een CAW, zouden we de thuislozen als doelgroep ernstig in de verdrukking duwen en ontkent men de waarde en nood van een degelijke residentiele opvang als aanzet tot verdere thuislozenzorg. Kortom: het volledige aanbod van de sterke kwalitatieve thuislozenzorg(zie hoger) wordt weggevaagd. Met opnieuw de thuisloze als de pineut. En met een onwaarschijnlijke miskennis van het kwalitatief uitgebouwd aanbod, onderbouwd door de jarenlange expertise van de hulpverleners in de thuislozenzorg.

We pleiten voor een behoud van deze historische sterkte, waar kwaliteit boven snelheid staat, met een aanbod van integrale hulpverlening, zorg op maat, bemoeizorg, trajectbegeleiding, een aanbod waar netwerkvorming tegenover het ontrafelen en behandelen van de individuele hulpvraag staat. Aanbodgerichtheid, emancipatorisch perspectief en respect tegenover vraaggerichtheid. Vraaggerichtheid betekent een buiging voor het marktdenken en een bewuste beperking van de nood achter de vraag. De relatie tussen hulpvrager en hulpverlener is geen relatie van vraag en aanbod, maar een relatie van goede verstandhouding en kwalitatieve dialoog. Waarin ook de hulpverlener zijn gehele kunde en kennis betrokken wordt.

Deze visie wordt uitvoerig ontwikkeld door Evelien Tonkens in “Mondige burgers, getemde professionals”, NIZW uitgeverij 2003.

Gelukkig is er nog de overheid, die duidelijk stelt dat een reconversie van hulpaanbod niet zomaar kan worden doorgevoerd. Hiervoor is een goedkeuring van de minister nodig.

- **Het pleidooi**

Vandaar het pleidooi om de kaderreglementering terug op te nemen en te actualiseren. In deze kaderreglementering werden voor de verschillende opdrachten binnen de thuislozenzorg (residentiële crisisopvang, algemene opvang, vrouwenopvang, jongerenopvang, begeleid wonen en later aangevuld met straathoekwerk, zorgwonen en uitbreiding begeleid wonen) subsidies vastgelegd, gekoppeld aan kwalitatieve voorwaarden.

Vandaar ook het pleiten voor een specifieke belangenverdediging van de thuislozenzorg, zoals 'Thuislozenzorg Vlaanderen' deed in het verleden.

Vandaar ook de vraag of voor de thuislozenzorg – in of uit een caw – niet beter zogenaamde “gekleurde” subsidies kunnen worden vastgelegd. Gekleurde subsidies zijn subsidies die exclusief voor een bepaalde opdracht worden toegekend. Dit zou betekenen dat de thuislozenzorg uitsluitend ijvert voor haar doelgroep en haar werkingen, en minder afhankelijk van andere belangen en/of noden uit het algemene welzijnswerk.

Kernboodschap is dat de CAW-fusies tot een ander hulpverleningsmodel hebben geleid, waarbij de bijzondere zorg voor thuislozen moet wijken voor steeds meer andere kwetsbare groepen, met een onvermijdelijke afbouw van de thuislozenzorg tot gevolg. Daartegenover staat een sociale realiteit met een zware huisvestingscrisis, met een thuislozen groep die meer en meer volledige gezinnen treft en een stijging van de noodopvang (vanuit voornamelijk franstalige hoek) met een zeer symptoombestrijdende en situatiebestendige hulpverlening. Het gevaar is dat een ver doorgedreven CAW-model (we zijn er voor iedereen, met gelijk welk probleem) de omvang en de complexiteit van het thuislozenprobleem zowel kwalitatief als kwantitatief onderschat. De thuislozenzorg moet dus inderdaad gevrijwaard worden van opdrachten voor andere doelgroepen. De "gekleurde" middelen voor de thuislozenzorg binnen de CAW's zijn hiertoe de enige garantie.

De keuze voor deze nog steeds groeiende doelgroep moet gegarandeerd blijven. Kan dit binnen de vlucht van het denken in de Centra voor Algemeen Welzijnswerk

Jo Geysen, Fons Cauwenberghs, Hedwig Dom, Kris Raemdonck, Martine Nouël, Edwin Vanhollebeke, Ria Willem, allen thuislozenwerkers in Brussel sinds vele jaren.

Voor reactie's en/of vragen:

Jo Geysen
Archipel De Schutting
Ninoofse Plein, 10
1000 Brussel
jo.geysen@arcipel.be
Tel:02.5125434 of gsm 0475380777

